

ЖЕНСКИ СВЕТ.

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

ВЛАСНИК:

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:

АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

ИЗЛАЗИ:

сваког 1. дана у месецу на целом табаку.

Цена је годишња 1 фор.; за Србију 2½ динара.

Рукописи и претплата шаљу се на уредништво.

СРПКИЊАМА.

НА НОВУ - 1892. ГОДИНУ. -

Српкињо селе из српског јата!
 Радост се лепа срца ми хвата
 Ново је љето, нови су дари, —
 Братац ти има да благодари...
 У борби тешкој —
 По цео в'јек —
 Брату си била
 храбрењем љек.

*
 Српкињо селе, Србин те воли,
 За тобом Срба срдашце боли.
 Ти си му свагда у тешке дане
 Давала пиће — духувне хране...
 На сваком мјесту
 Брата си твог —
 Снажила пјесмом
 На врага злог.

*
 Па пружи руке, Српкињо селе,
 Нек грле брата ручице б'јеле!
 Држи се својски тог дивног рада
 И не дај брату, да падне, страда!
 Топле су ове
 Ријечи моје...
 Та љубим, селе,
 Срдашце твоје! — — —

Српкињо селе, о душо драга!
 Вишњи ти дао премнога блага!...
 На ново љето нек сјајна бра
 Заблиста Српству ка' свјетла зора.
 Доста је ноћи,
 Нек мине мрак,
 Нек Срба злати
 Сунчани зрак!

*
 Српкињо селе, весело гледај,
 А брату своме клонути не дај!...
 Нек срца наша заједно бију,
 У борби тешкој нек крвцу лију!...
 Вила нам пјева,
 Чује се глас:
 Србину само
 Слога је спас!

† Мита Петровић

КЊИЖЕВНИК.

Српска учитељска школа у Сомбору истурила је у времену од 8—9 м. сеци два пута црну заставу. Још се није ни утешила, још није ни скинула црно за својим милим наставником Исидором Стојковићем а већ мора да умотава главу своју црним веом за другим вредним и дичним наставником својим Митом Петровићем.

Жалосна судба постиже 1891. год. овај наш просветни завод!

У Мити Петровићу не губи само школа свога вредног, свога савесног, свога узоритог учитеља, него губи у њему и књига народна једног од најплоднијих и најизврснијих раденика. Мита је у нас с ове стране био једини стручан књижевник, који је својим испитивачким длетем тражио природне истине и ове из подземних тмина износио на светлост научне висине, те је тим постао чувен и виђен не само у нашем уском кругу умних раденика, него и у широком образованом свету, и био за то одликован: чланом књижевног одељења „Матице Српске“, дописним чланом срп. кр. академије наука и уметности, чланом срп. ученог друштва у Београду, правим чланом хрватског педагошког збора у Загребу, редовним чланом срп. пољопривредног друштва у Београду и чланом народнописног музеја у Лајпцигу. Био је у два пут одликован посланичким поверењем за срп. народ. црквени сабор од вароши Панчева и од ковинског среза, а у последњем сабору одликован је и чланством саборског одбора петнаесторице, који је имао да спреми једноставан штатут за све наше црквено-школске и фондационе одношаје у архиепископији карловачкој и митрополији српској, ал га несрећна болест снађе баш у те дане кад је ваљало, да и ту открије своју зналачку снагу.

Мита је био и у месту, где је делао, одликован почастима потпредседника срп. православне цркв. општине и чланом муниципалног већа сл. кр. града Сомбора, а

год. 1873. био је изабран за тајника на конгресу славенских педагога у Бечу.

Тако видимо, да је његово име било на широко поштовано, његов рад на далеко слављен не само у нашем, него и у хрватском, чешком, немачком и мађарском народу.

Наше га читатељке зацело познају из обилног и стручног рада у овом листу, који је развио за ово последње две године дана износио скоро у сваком броју под његовим именом или само знаком М. П. богате и поучне чланке и многе белешке из просветне, здравствене и привредне струке.

Мита је почео писати још као гимназиста у нашим тадањим белетристичним листовима: „Вили“, „Матици“, „Даница“ и „Младој Србадији“; а кад је свршио гимназију написао је прву књигу: „Девојачки Свет“, коју је „Матица Српска“ наградила са 20 дуката. После тога издао је броширу „Народна школа у Чехословена“; а кад је постао 1870. г. професором срп. учитељске школе у Сомбору писао је чланке и белешке у „Школском Листу“, „Napredku“, „Neue ungar. Schulzeitung“-у, а доцније и у немачким научним листовима: „Globus“-у и „Die Natur“. Обрадио је за немачку омладину у шрајберовој библиотеци причу о краљевић-Марку под насловом: „Marko der serbische Königsson“. Писао је даље многе критике и реферате у „Летопису“ „Матице Српске“, у „Јавору“, „Српској Зори“, „Вечерњачи“ и „Стражилову“, поучне чланке из природних наука у листовима „Босанској Вили“, „Женском Свету“, „Јавору“, „Тежаку“, у календарима „Орлу“ и „Панчевцу“.

Писао је и у „Бранику“. Чланке „Из природе“, је после накнадна штампарија у В. Кикинди издала у засебној књизи.

Самостална своја испитивања из природних наука износио је у „Гласнику срп. ученог друштва“ и у „Летопису“ под овим насловима: „Неколико приложака експери-

металној физици“; „Расток и како се њиме бојадеше коса“; „Алкаличне баре у сомборској околини“; „Сремско вино“; „Петроварадинска чесма“; „Појаве при грађењу бермета и одређивање екстракта“; „Баре у Бачкој“: „Фрушкогорски извори и помени о њима у старој књижевности“; „Производња ракије у нашем народу“. Ови су радови прештамповани и у књигама а неки су изишли и на немачком и мађарском језику у: „Zeitschrift für analytische Chemie“; „Mathematische und Naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn“ и „Természettudományi Közlöny“.

Српска краљ. академија наука издала је прошле године у свом органу „Гласу“ XXV. расправу: „Артески бунар у „Сомбору“, а „Матица Српска наградила је преклане књигу „Пијаћа вода“ са 50 дуката, а лане „Земље у Бачкој са земљорадничког гледишта“ са 100 дуката.

У „Књигама за народ“ што издаје „Матица Српска“ из задужбине пок. Петра Коњевића изашле су четир свеске: „О муњи и грому“; „Како се негује свилена буба“; „О познавању земље“ и „о поправљању земље“.

За школу је писао ове књиге: „Нове мере у Аустро-Угарској“; „Наука о геометријским облицима“; „Основи физике“; „Хемија“: „Човек је тело и његова нега“; „Кућарство“; „Свиларство“ и говорио нам је на два месеца пред своју болест, да пише „Читанку“ за комуналне хрватске школе старијих разреда; а не знамо, је ли то изишло.

Мита Петровић родио се 14. октобра 1848. г. у Панчеву и учио је прво нижу реалку у месту свога рођења, за тим нижу гимназију у Карловцима а вишу у Винковцима, где је 1868. г. положио и испит зрелости. За тим је слушао природне науке и математику на свеучилиштима у Хали,

Тибингену и Прагу где је положио 1872. г. државни испит из математике и физике за професора средњих школа. Бавио се неко време на цр. кр. заводу у Горици где је изучавао винарску и свиларску струку и тамо оспособљен као зналац истих струка.

1889. г. био је изаслан од срп. нар. цркв. Школског Савета у Париз на светску изложбу да проучи школску струку и да о том поднесе тамо извештај. За професора математике и природних наука у сомборској учитељској школи постављен је у јесен 1871. године, где је до смрти своје савесно и узорито делао. Ученици његови хвале га као вешта и одушевљена предавача, старешине као савесна, примерна и узорита учитеља, пријатељи као искрена друга, а околина као ваљана родољуба, добра мужа, брижна родитеља.

Све се то изгубило, све је нестало 17. децембра 1891. год.; али једно је ипак остало иза њега, што неће никад нестати. Остао је његов узорит и огромни рад, који ће да буде сведок нама и потомству, колико је научне снаге, колико стручне спреме, колико дурашне воље сносило оно слабачко тело Мите Петровића, те је за то, валда, и подлегло тако рано терету, који је његово велико одушевљење за научним истинама товарило на ону свагда ведру и слободну главу.

За Митом ће дуго плакати школа и књига наша, јер ће много времена требати, док се појави опет овака умна и спремна, овако дурашна и родољубива српска душа на том пољу.

И ми плачемо за нашим добрим пријатељем, за нашим вредним сарадником, за нашим личним садругом и довикујемо му: Слава ти заслужни књижевниче, хвала ти утруђени учитељу; вечна ти успомена била!

ДВА ПЈЕСНИЧКА ПОБРАТИМА У ХРВАТСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ.

Говорио девојачком друштву Српкиња

Новосаткиња г. Јован Храниловић.

Р Високопоштоване госпођице!

Сада сам се одазвао позиву Вашег вреднога г. равнатеља, да Вам и ја читам једно по-

учно предавање. Нисам дуго размишљавао о темату тога предавања; имао сам доста прилике из свагдашега искуства уверити се, како је у

ерпским круговима с преретком изнимком слабо позната хрватска књижевност, баш као што жали боже и Хрвати слабо познавају српску књижевност. Морамо признати, да су веома ретки и сами књижевници, који би једнако познавали и знаменитије појаве нарочито белетристичке књижевности једнога и другог братскога племена. Прем су Срби и Хрвати по крви и језику браћа, прем им и само име потиче из једнога корена, санскритскога етимона „saro“, које се је на истоку прометнуло у име Срб, а на југу у име Хрват, како то умни Даничић доказује, ипак је међусобно познавање књижевности прилика код Срба и Хрвата тако слабо, да једни и други познавају боље и више стране књижевности, него ли књижевност братскога си народа; а ипак наша српско-хрватска књижевност моћи ће тек онда страному свијету импоновати, кад се споји у једну књижевност; без тога је и квалитативни и квантитативни напредак једне и друге књижевности неприметан за страни свет и без правога уплива на коначне просветне цели једнога и другог народа. Ко макар донекле позна једну и другу књижевност, а ја овдје мислим белетристичку, пјесничку књижевност, тај је могао опазити утешну чињеницу, да кад би се те две књижевности спојиле, могли бисмо у тако спојеној књижевности наћи разнолика и добра штива из свијух књижевних школа и праваца: нашао би одличних књижевника: идеалистичнога, романтичнога, реалистичкога паче и веристичкога правца у цјесми, приповетци, роману и драми. Нарочито би се могло доказати, да је код Хрвата дуље потрајао идеалистички и романтични смијер, дочим је реалистика код Срба прије присвајала књижевнике.

Ако нас неки појави не варају, чини се, да одличнији духови на једној и другој страни једнаком пажњом прате једну и другу књижевност, те све више изједначају њене разлике. У најновије доба бољи хрватски књижевници прихваћају фонетички правопис и источне падежне облике, те се тако све више утире пут књижевној слози међу Србима и Хрватима, и тако барем књижевници настоје, да се на просвјетном пољу поправи оно, што су наши душмани, а што су појединци једнога и другог народа из непознавања, неувиђавности а и из прорачунане злобе покварили.

Да и Ви, велецењене госпођице, будете барем донекле учаснице тога настојања око ме-

ђусобнога познавања на просветном пољу међу Србима и Хрватима, ево Вам ја желим данас у кратко приказати два одлична песника хрватска, два идеала хрватске омладине, који су на своју заставу у књижевном свом војевању записали: књижевну слогу Срба и Хрвата! хоћу да Вам прикажем кратку слику живота и књижевнога рада двају пјесничких побратима: Дра Фрање Марковића и Аугуста Шеноа, који су један и други завршили већ своју песничку каријеру, јер је Аугуст Шеноа 13. децембра 1881. у најљепшем мужевном веку у 43. години живота у Загребу умро, дочим је његов вршњак Др. Фрања Марковић, присиљен околностима свога народа, морао своје пјесничко перо заменити са озбиљним учењачким радом као професор филозофије на загребачком свеучилишту и борац за хрватска народна права у хрватском сабору.

Точно, потанко написати књижевно дјеловање Др. Фр. Марковића и Аугуста Шеноа, значило би написати најљепше странице хрватске пјесничке књижевности од последњих тридесет година. Када се је на основу илирскога књижевнога покрета од г. 1835.—1848. почела развијати хрватска песничка књижевност, на врхунцу пјесничкога Парнаса у Хрватској виђамо двије сјајне звијезде првога реда: у лирици: !Петра Прерадовића, у епском пјесништву: Ивана Мажуранића. Уз њих истиче се више заслужних имена: као Ивана Кукуљсвића, Др. Димитрија Деметра, Ивана Црнскога, али достојно уз Ивана Мажуранића, славнога пјесника Ченгића аге и најбољега и најузвишенијега хрватскога лиричара Петра Прерадовића на пјесничком пољу пристају тек њихови одлични заменици и ученици, а одлични учитељи млађе генерације хрватских пјесника, два пјесничка побратима: Фрањо Марковић и Аугуст Шеноа. Уз њих истакнуше се као њихови књижевни другови: Др. Иван Захар, Фрањо Цирак и Савослав Вукелић са својими духовитим лирским пјесмама и финим приповеткамама, Др. Иван Дежман са својим патриотским епским пјесмама, али ни један од њих није тако упливисао на млађу књижевничку генерацију, као та два одлична и свестрано избражена хрватска књижевничка одличника.

Др. Фрањо Марковић, сада стар својих 46 година, родио се је у одличној племићској хрватској породици у Крижевцима. Школе је изучио у Крижевци, Загребу и Бечу, гђе је изучио професуру и постао доктор филозофије. Као

гимназијални супленат и професор служио је у Осеку и Загребу, те када је отворено хрватско свеучилиште у Загребу, именован је он међу првима за професора свеопће филозофије на том заводу, где и данас професорује. Он је увијек био, а и сада је идеалним љубимцем хрватскога народа, а нарочито својих ученика, (међу које се имам част и ја убрајати), које је својом красном симпатичном личношћу, својим идеалним, чистим значајем, својим ванредно лијепим начином предавања увјек одушевити знао.

Почео је јоштер врло млад писати песме. Професор Ватрослав Јагић упозорио је на њега и Шеноа одмах иза првих им песничких покушаја те им прорекао сјајан успех у песништву. Као супленат на осечкој гимназији усцјевао је у јамбима, што је за онда био први покушај, еротички епос: „Кохан и Власта“, који нас у велике сећа на славни епос пољскога песника Адама Мицкијевића: „Konrad Valenrod“. Ту је Марковић прелио своју красну пејсничку душу, те тај епос прелио својим жарким родољубним осећајем и њезиним лирским чувством, какво се налази само у правој пјесничкој души. Како је само ту прекрасно замишљена слика, где девојка умире од мириса љиљаног цвећа.

Прави свој песнички рад развио је Фрањо Марковић истом у Загребу у књижевном часопису „Vjencu“. Ту је он саопћио цели низ својих недостижних балада и романа; ту је саопћио свој лепи превод епске песме „Марија“ од пољскога пјесника Малешевскога и преводе из Мицкијевића. Ту су одштампана његова предавања о „балади и романци у славенским литературама“; ту су штампане његове духовите и дубокоумне штудије о драми и драмским делима на темељу Аристотелове теорије о драми; ту су обелодањене његове драме „Бенко Бот“ и „Карло Драчки“, пуне поезије и патриотскога жара, које захтевају Марковићевих драма достојне публике, да се изнезу на позорницу; ту су његове лепе пригодне критике н. пр.: о драми Лазе Костића: „Максиму Црнојевићу“, и други његови књижевни саставци.

Марковић је дуље времена уређивао „Вијенац“, и кад му је то уредништво предавао Др. Иван Дежман, пуним је правом могао тај његов поштени књижевни друг написати, да предаје уредништво „Вијенца“ у руке човеку, у кога је свих девет жица Аполонове лире. Осим споменутих драма написао је Марковић и у по-

себној књизи издао: драму „Звонимир“; либрето „Мислав“. Г. 1883. издала је хрватска матица збирку његових изворних и преведених песама под насловом: „Из младих дана“. Туј су сабране његове по разним листовима разасуте пјесме и онда још нештампане пјесме: „Дом и свет“ пјесан у 3 дијела, изпевана у облику Пушкиновога „Еугена Орјегина“, пуна здравих мисли, њежних и жарких патриотских осећаја, идиличних слика и красних описа, — затим овећа епска песма: „Повратак под хрватскога краља“ из доба хрв: првога краља Томислава; разни преводи из пољске литературе, нарочито до онда још нештампана красна овећа пјесма пољскога песничкога великана: Јулија Словацкога „Отац кухних у Ел Аришу“.

Главни књижевни рад Марковићев јесу његове дубоком ученошћу, финим естетским разумевањем, ретком савесношћу и управо заносним жаром писане овеће критичке уводне штудије у сабране пјесме: Петра Прерадовића, Станка Врза, Аугуста Шеноа: Мажуранићевога Ченгић Ага“. У критици је Фрањо Марковић највиши форум у Хрватској; благо песницима, којих је песме он својим великим песничко критичким даром протумачио и осветлио; тешко је ту разабрати, чији је душевни хоризонт већи, чије срце топлије и шире, да ли пјесниково или критичарево.

Знаменита је Марковићева знанствена борба са Армином Павићем о постанку и естетици Гундулићевога „Османа“, која још није довршена, али у којој је Марковаћ развио сав сјај своје учености и укуса. Сада Марковић ради на изградби филозофских школских књига на хрватском језику, те се у редовима хрватске родољубиве опозиције у хрватској саборници изтиче као одличан, свестрано изображен говорник. Наравно да уз овакав озбиљни рад његова вила не долази до речи. Последња му је песма испевана г. 1872. под насловом „Гроб јединца“. Ту је он још увек онај узвишени, жарким родољубљем и чистим идеализмом продахнути песник, каков је увек био и јест: љубимцем хрватске омладине. Да, Велецењене госпођице, узмогнете си створити барем бледу слику Марковићевога песничкога рада, ево да вам прочитам његову красну баладу „Задња здравица“, у којој се виђају донекле осебине његове песничке индивидуалности. (Чита).

Друг и побратим Фрање Марковића, Аугуст

Шеноа био је најплоднији, најдаровитији, и највестранији хрватски белетриста, познат да леко изван граница своје домовине, јер су многи његови романи и приповетке преведене: на словеначки, чешки, пољски, њемачки, францески и талијански језик. Гласовити њемачки критичар Готшал у велико је похвалио његов роман „Диогенес“.

Аугуст Шеноа родио се је 14. студенога (новембра) 1838. у Загребу. Његово дјетињство и младовање дакле пада у доба илирскога књижевног препорада и одушевљења. Учио је у Загребу гимназију, гдје је био увјек најодличнији ђак. Већ као гимназијалац читао је модерне класике у оригиналу и бавио се песништвом. Свршио две године правних наука на загребачкој правној академији, оде концем год. 1859. у Праг, где се упозна са многим славеначким, чешким и пољским родољубима, те гдје се је свом душом дао на изучења светских књижевности. Чешки је тако перфектно научио, да је на том језику писао у цјесми и прози, пак се пригодом смрти чешкога родољуба Ханке и његова на чешком језику састављена цјесма у част тому дичном Чеху читала и раздавала. Отуда је слао своје духовите, шаљиве и озбиљне песме у хрватске часописе: „Наше горе лист“, у „Славонац“, пак политичке чланке и књижевне фелтоне у „Позор“. У Прагу је написао и веселу сатиричну комедију „Љубицу“. — Г. 1864. ето га у Бечу, где уређује на хрватском језику „Гласоношу“, а на њемачком језику: „Slavische Blätter“, којима је често сам и сву садржину писати морао. Кад се је год. 1866. вратио у Загреб, био је већ готов књижевник. Његов сатирички одуљи фелтон „Вјечни Жидов“ у „Позору“ одаје ванредни сатирички дар, а његове казалишне критике фини укуси и ретку духовитост Г. 1868. постаде чиновником код загребачкога магистрата, исте године сретно се ожени са Славицом пл. Иштвановићевом, коју је до своје смрти називао својим добрим генијем. У магистратској служби стекао је част градскога сенатора, али уједно и смрт, јер се је прегледавајућ у име магистрата пригодом потреса општећене куће, прелудио, те у најљепшем мужевном веку г. 1881., 13. просица (децембра) на највећу жалост хрватске књиге умро. У кратком свом веку развио је необичну књижевничку делатност, тако да погледом на квантитативни и квалитативни свој рад достојно место заузима, не само у српско-хрватској, већ у свет-

ској књижевности. Написао је силу бојљу лирских, епских, шаљивих, патриотских и историјских песама по разним листовима, нарочито у „Вијенцу“, а хрватска матица издала је г. 1882. збирку његових изабраних цјесама у посебној књизи.

Ту је једна половина његових цјесама, али и из те збирке се види његова индивидуална цјесничка слика. Нарочито су за декламацију прекрасне његове историјске цјесме, тако зване „повестице“, у којих га нико ни у садашњости ни у прошлости није наткрилио. Нарочито је оригинална живахна, сликовита дикција његових за декламацију недостижних цјесама, у којих превлађују више реторичке фигуре него цјесничке тропске слике.

Ако је Шеноа у цјесми велик, још је већи, паче без премца, у новели и роману. Његове повеле и романи из народнога, социјалнога и историјскога живота хрватскога народа прави су бисери српско хрватске књижевности. И избор предмета и израда и језик све је то величанствено, све то носи обиљежје писца свестрано наображена и ванредно даровита. Написао је толико приповедака и романа, да је хрватска матица, која жели сва његова дела издати, створила за више година сталну срећу за његова дела. Величанствени су му опсегом, предметом и израдом историјски романи: „Златарево злато“, „Селачка буна“, гђе описује слике из XVI. вјека хрватске повести, затим роман „Чувај се сељске руке“, где описује судар Хрвата са Венецијом у доба ускочке снаге, онда роман из XVIII. вјека „Диогенес“, гђе црта борбу родољуба проти премоћи њемачкој и мађарској. Све то наткриљује највећи му роман из великога историјскога покрета на славенском југу у XIV. и XV. веку, који је још умирућ писао, али га није по свему довршити могао, већ га је по његовој смрти с добрим успехом по његовим нацртима довршио књижевни му друг Јосип Еуген Ромић. Његови историјски романи израђени су по изворним историјским штудијама, којима се је он озбиљно за свој рад приправљао, тако да могу, како добро вели историчар Раде Смичиклас, послужити као историјска врела за оне епоке, које је описивао. Он је марљиво проучавао старе листине, лично походио места, састављао тлорисе, те тако био посвема на чисту гледи свих околности лица и радње јунака својих романа.

Управо су тако красне и његове велике и

мале приповетке из народнога и социјалнога живота, као: „Просјак Лука“, „Пријан Ловра“ „Барун Ивица“, „Каранфил на песниковом гробу“, „Пруски краљ“, „Дуси народне страже“, „Aoznagium“, „Бранка“, а особито његова красна овећа приповетка „Владимир“, коју је заједно са романом: „Клетва“ у најтежој својој самртној болести писао. Како су била силна крила тога духа, која су у смртној борби тако два замашна књижевна дела носити могла. А колико је још дела замислио тај велики књижевник хрватски, једва би их цели низ одличних умова израдити могао. Хтео је написати: роман „Цвети Зузорићевој“, тој знаменитој дубровачкој умници, којој је Петрарка заносни сонет исцјевао, о пропасти „Зрињских и Франкопана“, о добу краља Звонимира: његових претшасника. Дотични нацрти у његовој оставштини доказују, како је силна радионица био његов велики дух, како је много с њиме у гроб пало. Нарочито је вечна штета, што није могао израдити роман, гђе три брата, три Петровића као малена деца полазе у свет, један постаје Турчин, други православни, трећи католик, па кад се после нађу заједно, како си падају око врата, те заклињу верну братску љубав до гроба. У истину

достојан предмет срцу, уму и перу А. Шеноа. Још неколико дана пред смрт говорио је у светом заносу својим пријатељима: „О недајте ми још умрјети, та толико тога имам вам још написати и рећи“. —

Шеноа је био необично духовит и угодан и као свечани говорник и као друг у друштву. Племенити патриотски занос, сјајан хумор, силно знање, необична досетљивост, то су били дијаманти с којима се је његова симпатична личност у друштву истицала. Узоран супруг и отац, узоран друг, одличан патриота хрватски сарањен је сјајем, каковим се сарањују ретки великаши, ретки народни љубимци. —

Ево Вам, Велецењене госпођице, бледе слике књижевнога деловања двају одличних песничких побратима. Да осетите барем донекле красоту дикције: сувеније Аугуста Шеноа, ето да Вам прочитам две три његове песме. (Чита).

Бити ће може бити јоштер згоде, да се упознате и са другим песницима братскога вам народа хрватскога. Дао бог, доживила млађа српско-хрватска генерација оно, за чим ми тако чезнемо: књижевну заједницу једнога и другога братскога племена.

Нови-Сад 9. Децембера 1891.

КАРАКТЕР И ПОЗИВ ЖЕНСКИЊА.

По немачком од С. Ж.

Уљеисходно васпитање мора се оснивати на карактрру и позиву онога, кога васпитати ваља.

Главне црте женскога карактера су: нежност, љупкост, благост, доброта, гипкост и попуштање како у оном што је душевно, тако и у оном што је телесно; у њих је урођена велика склоност за пријем спољних утисака, слаба одлучност за деловањем у друштву, лака покретљивост и узбуђеност, али при том снажна унутрашња истрајност, те по томе је женскиње створено више да сноси. У њих није телесна јачина толико развијена као у мушких, па с тога је бојажљивије; али напротив оне имају више скромности и стида, више осећања и укуса за леним и узвишеним, мање страсти и узбуђења, али за то много јачи осећај, па су с тога упућене више на унутрашњи живот, на жи-

вот осећаја и срца, а мање се питересују за спољашњи, широки свет; више се заносе за тихе и чулне врлине, које друге усређују, него за велика и јуначна дела, што свет задивљују, више нагињу на услужност, него на господарење, јача је моћ срце, него разум, и на основу том драге су јој небесне врлине: љубав, вера и нада.

Па баш ова урођена страна, која је основ свему узвишеном и светом, може уз погрешан правац да постане извором многих заблуда, најгнуснијих и најодвратнијих погрешака и порока, који се на жалост, такође у карактеристику женскиња убројати могу.

Овамо спада; претерано уображање, романтични начин мишљења, сујеверица, занешеност, сујета, лицкање и кивђурење, раздражљивост и осетљивост, слабост ду-

шевна, немарност и гнилост, самовоља и пркост, крајња оданост уживањима и страстима телесних. Ако невиност и чистота изгину, а оданост и моћ вере изчезне из душе и срца женског, онда је правац живота већ поремећен.

Према томе је женски позив и задатак: да буде жена у правом, племенитом смислу речи, или као што то свето писмо са мало речи истински и подпуно означава „да буде помоћницом“, не себи него другима; да у срећи других своју сопствену налази, да чисту небеску љубав за цел и основу земног живота узме, да свој позив не тражи у спољњем свету, него у мирном домаћем кругу, не да господари, него да двори, као што немачки славни песник Гете својој Доротеји лепо вели: „Нека се жена за времена научи служити, јер само служењем долази до господарења и до власти, која јој у дому припада. Сестра још из рана служи брата, па и родитеље. Цео је живот женски у дворењу и старању за друге. Благо њој, која се зарана на то навикне, јер ју доцније неће горки часи пратити. Ако јој ноћни часи буду што и дневни, ако јој рад никад није тежак, а игла сувише фина, ако на саму себе заборавља и живи за друге, јер као матери ће јој ове врлине понајвише требовати.“

То је женин позив, то опредељење! Заиста узвишено и божанствено! Пожртвовање за другога, дужност и позив је за сваког хришћанина и човека уопште, ал је за женскиње баш потреба. Какве су тешке дужности натоварене и каква се велика пожртвовања траже од њих, то нам свакидање искуство показује. Оне су позване да дворе и негују своју болесну децу, свога супруга. Колико се ту ноћи не проспава, колико зебње и бриге море душу и тело њихово, па ипак колико снаге, јунаштва, стрпљења и издржљивости показују? Да се на мушког то свали, велико је питање, колики би перценат издржао!? Али код жене даје ту снагу њена прекомерна љубав, за то и вели пословица: да љубав све савлађује!

Ово доведе односи се поглавито на брачни и матерински одношај. Али ако се

то и не испуни свакој, ипак је женскиње позвано у првој линији да у породичном кругу води бригу око дворења и васпитања деце, а у ширем кругу, да негује пријатељске одношаје, да чини добра дела у свој својој смерности и оданости према Богу и његовим делима, а сво нас одводи к највишој тачци женскога позива. Женскиње треба да је извор и колевка рода човечијег, да је васпитачица и носилица народне истините религије, религије љубави и вере у бога и творца нашег. Женско срце, по својој природи, стоји ближе к небу, јер у њему има више трпљивости него хладног разума. Оно је тако од бога позвано и упућено, да у нежном безазленом срцу детињем присађује прве клице религиозне побуде, и да ове кроз цео живот у тихој светињи срца сачува у свима случајевима искушења, несреће, туге и страсти. Колико ли се породица налази, у којима само срце домаћичино овај свети пламен чува! Та целом мушком полу дат је женски тек за узор, за вођу у небу. Од њега се ваља мушки да уче љубави божанској. Ако је у којег народа овај њежни пол обесвећен, т. ј. ако је срце женско празно вером у бога, онда је такав народ на путу да падне у понор дивљаштва и неморала.

Није ли и сам Спаситељ ово достојанство и узвишеност признао и својим примером и понашањем потврдио? Јест, права је истина, што Барет у својим славопојима, којима женски пол узноси, вели: „Оне не оскврнише усана Спаситељевих са издајничким пољупцем. Оне га се не одрекоше са несветим устима. Оне остадоше на дому у супрот опасности и кад се апостоли разбегоше. Жена га нама даде, жена беше последња при крсту, жена прва при васкрсу.“

Што се тиче дакле рада око васпитања женскиња, то ћемо лако обележити, кад имамо горе главне основе већ изложене. Поред оних душевних врлина, које смо горе изложили и које красе сваку женску душу, ваља навикавати женски подмладак на вредноћу, чистоћу, уредност, веселост, љупкост, а више свега на праву побожност као основу свему васпитању.

Но како ли се, болан, од ових основа

застранило! Како ли се данас одводи васпитање овог подмлатка већином на чисто спољне прилике и друштвене углађености. Место унутарњег оплемењивања срца и карактера, траже се само спољне, сјајне и опчинљиве особине, место образовања за домаћи живот, образовање за свет и друштво! Вештина за допадањем, чини се да је главна ствар!

За то подижемо глас свој у обрани бољег и целисходнијег васпитања наших

Српкињица, особито оних из виших и имућнијих кругова, који траже по кластерима и панзонатима тек спољну углађеност, а не траже и унутарње оплемењивање, који више насладе траже у туђинским навикама, него у поносу свога племена и имена. Које матере и родитељи не могу да се отресу ових предрасуда, нека бар на дому своје чувају ове светиње, као светле примере својој деци женској. Толико валда можемо тражити и очекивати од наших матера!?

БЕЛЕШКЕ.

ИЗ ПРОСВЕТЕ.

Женска гимназија. У Бечу ради на томе једно жен. друштво, да се о приватном трошку подигне тамо идуће школ. године женска гимназија са 6 годишњих разреда, ал у којој ће се учити све оно, што мушки уче у 8 годиш. разреда.

Српска забавишта покрећу се већ и по селима нашим. Тако читамо, да је намерна орловатска, куманска и карловска црквена општина да на пролеће отворе у својој средини ове просветне храмове.

Завод за учитељице и васпитачице. Кр. уг. министарство просвете намерно је, да подигне идуће школ. године у Будапешти завод за образовање учитељица на грађанским или вишим девојач. школама заједно са заводом за тако зване „гувернанте“ (васпитачице домаће).

Исто министарство је наредило, да се и на бајској државној учитељској школи оснује катедра за срп. православне црквене обреде, цркв. словенско читање и појање, како би ученици Срби са тог завода могли у својим општинама вршити и црквене службе и како не би били запостављани сомборским приправницима.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Кишобрани да не пропуштају воду. Узме се 1 део парафина па се потопи у 10 делова бензина. Овом смесом ваља раширен кишобран од врха па на ниже прелити у вијугастим пругама. Ово ни мало не ће шкодити штофу, а дуго времена може тако човек стајати на киши па да ни мало не буде поквашен.

Обуће дечије, да не пропуштају влагу. Ваља премазати кичицом (пимзлом) ђон док је сасвим нов са млаким ланеним уљем (зејтином) па оставити на сунце, да се упије у кожу, а горњу кожу чешће пута танко премазати са зејтином од рицинуса. На тај начин не ће кожа пропуштати влагу и ојачаће, а притом не ће ни шкрипати ципела ни чизма, што је често пута несносно слушати. Ово ваља особито чинити сад зими код дечије обуће, да нам отуда не прозбу деца и не навуку болест, које и тако ове године силну децу тамане.

ЗАРАД ЗДРАВЉА.

За руке. Лепо је видети у женскије њежне, мекане и беле руке, а то је врло лако постићи. Ваља начинити смесу из глицерина и ружичне воде, па кад год се руке перу, нека се по том оваком смесом протру. Ово чува руке и кожу да се не испуца чак ни у зимње доба. Ако су руке тако напуштене, да су отврдле и да се у испуцаној кожи увукле прљотине, онда их ваља опрати у вече пре спавања у топлој води па премазати добро „голкремом“ и онда навући на руке какве старе кожне рукавице. Већ на недељу две дана после оваког поступка опазиће се, да су руке чисте, беле и меке коже, осим, ако се нису јаким стезањем или болесном црном цигерицом већ навукле пласе по рукама. Осим тога препоручује се, да се нокти честе режу и чисто држе здравља и укуса ради, јер је ружно видети и код мушких, а камо ли код женских дугачке, па још прљаве нокте.

Р А З Н О.

Дарови за сироту децу. Новосатска задруга Српкиња добије сваке године у јесење дане од појединих госпођа одела новог и проношеног, да тим пред божић сироту децу заодене. Тако је и ове прошле јесени добила и међу школеском дечицом заједно са својим даровима поделила 12 нових сашивених кошуља од срп. платна, што је поклонила *гђа удова Јеука Нагошевићка*, 18 пари нових чарапа, што је поклонила *гђа удова Анастасија ил. Мајна*, и 20 комада проношеног дечијег одела, што је поклонила *гђа Катрица Нешковићка*. Живеле!

Јављамо још, да је остатак од 2 ф. што је у прошлом броју споменуто и што је намењен болесној сиротињи нашој дарован Соки Летићевој шаначка улица бр. 8.

Гђа Агница ил. Николићка супруга вел. жупана вршачког и панчевачког г. Шандора ил. Николића заодела је пред божић 12 срп. сироте дечице из Рудне. Живела!

Стеван Анђелић почасни прота митровачки и брат покојног патријарха Германа, предао је ово дана садашњем патријарху српском *Георгију* даровно писмо, којим поклања карловачкој срп. вел. гимназији ново саграђено здање *Браће Анђелића* у вредности од 170.000 фор. Осим тога приложио је 10.000 фор. као фонд из кога ће се оправке чинити на истом здању и 5000 фор. као фонд, из кога ће се за ту гимназију набављати и понављати потребна школека учила. Поклонио је даље својој митровачкој православној цркв. општини 20.000 ф. на њене црквене и просветне цели. Слава и хвала оваком добротвору и родољубу!

Краљица Наталија послала је београдској општини 500 динара, да их подели о божићу београдској сиротињи.

Стеван Бравачић из Дубровника предао је 1000 фор. тамошњој учитељској школи као фонд,

из кога ће се у спомен његовом ујаку Ристи Мичићу сваке године обдаривати по једна сирота Српкињина и ученица тога завода Слава му!

Јован Шампал и супруга му Пелагија из Титела поклонили су даровним писмом тителској срп. правосл. цркв. општини сво своје имање у вредности од 10.000 фор. за њене црквене и просветне цели. Слава им!

Г. Лаза Дунђерски велепоседник новосадски поклонио је кулпинској срп. православ. цркви један полијелеј у вредности од 136 ф.

Погреб Мите Петровића био је тужан и свечан. На спроводу су били наставници и ученици учитељске школе, и ученице више девој. школе; приправнице су главе покриле црним марамама. На опелу је говорио г. Мита Калић професор и приправник III. године г. Касапиновић. На самртнички одар положено је 6 венаца међу којима један од колегије и један од приправника. Супруга добија са свију страна саучешће у тузи, међу којима је изјава и од српске краљевске академије наука.

Нови Српски барони. Њег. Величанство наш краљ Франц Јосиф I. подарио је не давно унуцима покојног кнеза Милоша Обреновића и синовцима посланика земаљског барона Милоша Бајића варадинског хусарском поручику *Милану Бајићу* и поседнику *Ивану Бајићу* угарско баронство.

Франтишек Ондричек и супруга му приредили су у Нов. Саду 10. дец. 1891. г. у дворишту срп. позоришта концерат. Света није баш било толико, колико се за овакав случај могло очекивати, особито је слабо била заступљена немачко мађарска публика; а Ондричек је данас у свету од млађих први виолиниста, бар тако га хвале и цене европски стручњаци. Ми смо се само дивили тој ненадмашној техници и тим дивним мелодијама, које је изводио на четиржице тај чески и славенски уметник

РАД ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА

Новосаткиња.

Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња имала је под председништвом своје начелнице гђе Јулке Радовановићке *одборску седницу* 4. 16. децембра 1891. и пошто се прочитао и оверовио записник од прошле седнице известила је начелница одбор, да је умолила овдашњег зидара

г. Цоцека, да састави план и прорачун за забавишну зграду.

Даље је известила одбор, да је на јаван позив средњег варошког лечника г. Др. И. Огњановића приложила на сироту српску децу, која болују од дифтеријитиса, из задружне благајне президијално 10 ф. и добила од грађанства још

32 ф. и нешто одела и понуда, те је тако споразумно с овим лекаром поделила и ублажила невољу многој сиротој дечици о чему је у прошлом броју овог листа у „Бранику“ и „Застави“ дала и јаван рачун.

Извешћује даље, да је примила од гђе Матилде Курелчевице 2 ф. прилога на одело сиротој школекој деци, којим су поводом и саме присутне одборкиње и часнице приложиле по 3 ф. 2 ф. 1 ф. и 50 н. искупили међу собом на ову цел своту од 13 ф. 50 н. те придружили оној своти, коју је задруга за ову цел наменула, како би се што више деце задело ове зиме.

У овој седници је одложено држање друштвене забаве, која се мислила приредити други дан божића због многих других забава што су овде пријављене и што ова задруга има да купи јануара месеца прилоге за забавиште и чланарину, па да се тако публика наша не мори одвећ, јер је ту још и позоришна дружина која такође потребује материјалне потпоре од наше публике.

Једном приликом је заказана и редовна главна скупштина за суботу после подне 4. 16. јануара 1892 г. у 2¹/₂ сата.

Друга одборска седница држана је 20 децембра 1891. (1 јануара 1892 г.) у којој је поднешен план и прорачун за зграду забавишну. План је састављен у две основице са 4 собе и 4 собе и летњим предсобљем. Зграда по првој скици коштала би на 6000 ф. а друга на 7000 фор.

Пошто би на тај начин задруга своју кућу и сувише морала оптеретити да ово изведе, а питање је, би ли и добила потребни зајам од 6000 ф. на своју кућу; то се решава, да се идућој скупштини донесе образложен предлог, да се засад одустане од зидања такве зграде, док задружни капитал не порасте мало а међу тим, да се покуша још једном да се нађе згодна кућа под најам, па да се отвори забавиште одма идућег пролећа, а најдаље почетком лета.

Овом је приликом известио перовођа одбор да су задружни рачуни и књиге прегледане од прегледачица и да су нађени сви као уредни и тачни о чему ће се и скупштина извести, и упућује се перовођа да за скупштину спреми прорачун за 1892. г. где ће уврстити 300 ф. као примање, што је меена срп. правосл. цркв. општина за издржавање забавишта одредила.

Још је извешћен одбор, да је одело сиро-

тој школ. деци раздато у очи св. Николе 1891 и да је добило обуће 60 деце и многи још огртаче и хаљинице. Од стране задруге потрошено је за то 129 ф. 50 н.

У овој седници се прочитао допис мађистрата варошког у ком се позива и умољава ова задруга, да у место откупа за честитање нове године купи прилоге за варошки ново подигнути убоги или сиротински дом. Поводом тим решио је одбор, да се на фонд тога дома приложи од стране ове задруге 50 ф. и да се после светих празника купе по нашем грађанству прилози на ову хуману цел.

Меленкиња

Држим да ће Вас интересовати да што дознате о нашој женској задрузи. Иста је заузимањем овдашњих госпођа основана ове године фебруара месеца, ове је године било редовних чланова 44, а потпомажућих само из места 52 осим ових има и из околних места неколико потпомажућих чланова У току ове године имало је друштво 3 скупштинске и 12 одборских седница, у којима је доста закључака донешено најглавнији закључак, који држим да ће и Вас, као и сваког Србина обрадовати, јесте тај, да је у главној скупштини од 8. 20. септ. т. г. решено, да се оснује српско малодечије забавиште. У тој ствари се задруга обратила ради припомоћи на цркв. општину, политичну општину и на овд. штедионицу. Црквена је општина одредила на издржавање забавишта редовну годишњу помоћ од 300 ф. а штедионица 100 ф. Политична општина данас у тој ствари држи седницу, и надамо се и од ње најмање 300 ф. помоћи. И као што видите, изглед је да ће се у најкраћем времену у Меленци отворити српско забавиште.

Дружина је у току прошлог лета приредила две забаве, које су друштвеној благајни неких 308 фор. 73 новч. чиста прихода донеле. Оволико Вас за сад о овој најмлађој женској задрузи извештавам.

Председник је г. Катанка пл. Трифунац, потпредседник: г. Софија Чокрљан, благајник: г. Зорка Николић, тајник је до скоро био г. Ђока Николић, адвокат, но како се исти са својом писарницом у Т. Бечеј преселио, то је место тајника упразњено, и за сад исту дужност привремено врши Паја Таназевић учитељ.

З А Б А В А

Љ У Б И Ч И Ц Е.

НОВЕЛА.

Написала Милева Симића.

Павле Павловић, био је за сву ва-
рош необичан човек. Његово ве-
лико лице са пљоштим челом, испу-
ченим јабучицама, широким носом и
танким развученим уснама — подсе-
ћало је на пун месец; а снажно не-
зграпно му тело изазивало је у сва-
кога и нехотице страх; тако, да му се и
онај, ко га је први пут видео, уклањао
с' пута. У већем друштву, био је понај-
више ћутљив; а кад год би се у разговор
умешао, био је доказ, да је ваљало каквог
уображеног занешењака или надрикњигу
упутити на праву стазу. У понашању је
био опор, готово рећи суров. Кад је кога
требало обавестити, није се много освртао
на речи, или онога коме су биле намењене,
а било му је што на срцу, то и на језику.
Није му било право, кад би чуо, да ко из
из празне радозналости сад ово, сад оно
разбира; и тешко оном, ко би се усудио
да њега за какву новост упита. Говорило
се да је такав био, још кад се оно пре
тридесет година као млад човек доселио
у С., и то је можда био узрок, што се
крај свега, ма да је био у повољним окол-
ностима, није смела усудити ни једна го-
спођа у С. да му провадицише. И тако
је он остарио као нежења.

Па крај свега тога био је он у кући
професора Стајића свакидањи гост. Овом
се сви чудеше, а тим више, што су и
Стајић и жена му били још млади људи.

Кад год би се у Стајићевој кући сте-
кло друштво — што је бивало врло често
— увек би сви нестрпљиво упирали очи на
часовник, желећи да сказаљка што пре
окрзне број десет, јер је то било доба, у
коме се Павле Павловић кренуо кући; и
чисто би одахнули, када се иза њега врата
затворише.

Тако је било и једне ноћи с' пролећа,
када је Стајић опет једном позвао своје

пријатеље, да их упозна са неким својим
рођаком, који му је дошао у походе. Ве-
сео домаћин и домаћица и добро вино,
раздрагаше госте тако, да их је и поноћ
за столом нашла. Реч по реч, па дође ред
и на Павла Павловића. Један је приметио
ово, други оно, за мало, па је Стајићев
гост имао о њему највернију слику.

— Па реци ми молим те — рече иза
свега Стајићев гост домаћину — како из-
држиш ти сваки дан друштво тога човека? —

— Пустио сам их, да казују редом
шта ко хоће, па сад саслушај и мене.
Можда ћеш ме ти разумети и веровати ми,
кад већ они то неће. Знаш ли ти оно:
„Рапава кора здрава језгра“? Ето видиш,
то би се у најпотпунијем смислу дало
применути на тога човека. Ал ако не ве-
рујеш мени, питај моју жену, она ће ти
о њему још више умети рећи, јер се њиме
више и бави.

— О заиста, — прихвати домаћица —
ти не можеш ни замислити каква је лепа
душа скривена под тим ружним ликом.

— Ал молим те Данице — упаде јој
у реч нека живахна госпођа смејући се —
на што трошити речи, та господин се ве-
черас увирио и сам, о лепој души тога
особењака.

— Шта? Упита домаћин госта — а
чиме ли се Павле Павловић могао заме-
рити теби, кога је данас тек први пут
видео? —

— Рећи ћу ти одмах. — Одговори му
овај. — Кад је он дошао, ти си ми га
амо просто приказао, па си отишао сво-
јим путем; а све друго што сам хтео о
њему дознати, рекоше ми твоји поједини
гости. Па што сам о њему више слушао,
што сам даље пратио његово држање и
речи му, све то више сам се уверавао,
да пред собом имам особењака чудне вр-
сте. Чудио сам се многом чему, а понај-

више оној кити љубичице, којом је уресио своје груди. То ми даде повода да му се приближим.

— Шта наопако! — Упаде му у реч домаћица. — Сад већ знам шта је било. — И она се чудновато насмеја.

— Мани се жено погађања — прихвати домаћин, — пусти човека нек говори, можда ћемо сад дознати оно, што већ давно желимо. Даље, шта је било даље? — Заврши и окрену се госту.

— Ево шта: Већ док сам му се приближавао, опазио сам како је мргодећи се рад био да ми умакне; ал није имао кад, јер ја сам убрзао кораке. „Да дивних љубичица, знате ли да су сву собу задахнуле?“ Рекох кад бејаш уз њега. „Како не бих знао, ваља да знам и ја да љубичице мирше?“ Одговори ми он оштро. „А где ли дођосте дођосте до њих, ја нисам знао да их већ има.“ Ко тражи тај нађе.“ Одговори он кратко. Ја видим по поздрвама, које му се почеше ширити, како га стрпљење напушта, али се не дадох застрашити већ рекох: „Ви мора да волете љубичице кад њима груди окитисте?“ „Да“. Рече он, а при том ме тако погледа, као да ће ме прогутати. „Волете ли ви свако цвеће или само љубичице?“ Усудих се ја још запитати, ал сад сам тек добио своје: „Разбирајте ви млади човече шта волу девојке, а окајте се мене старца.“ Продера се он на мене тако громко, да су се сви који уз нас беху поплашили, па оде као помаман из собе. А да га иза свега тега нисам више потражио, биће вам сасвим појмљиво. И — као што видите ја нисам успео. Него реците ми молим вас како је то, да нико од вас не зна, шта је управо са тим његовим љубичицама? — Заврши најпосле.

— Сви ми знамо само толико, да на његовим грудима видимо увек прве љубичице, и да се њима кити док год ових траје. Сад, чини ли то само замо за то, што му је њихов мирис омилио, или је ту какав тајни узрок скривен, то тек само нагађамо; јер још до сад се нико не усуди, да га о томе што запита. — Одговори му домаћица.

— Зар ни ти, за коју ми рекоше да те тако воле?

— Ни ја; јер се бојим да ћу на тај начин његову љубав проиграти; а ви не можете ни замислити како је то образован човек, како уме да буде нежан, једном речи како је мени драг.

— Ни бриге те није. Кога људи те врсте завољу, понашају се према њему, као што се понаша мати према свом размаженом детету: љуте се на њега, али га не казне. — Дуго је он тако говорио, а дуго се и она тако одуширала; ал кад најпосле присташе уз њета и остали, па и муж јој, мораде им обећати, да ће им првом згодном приликом жељу испунити, и њега питати зашто се он кити љубичицом.

Није морала дуго чекати; а изгледало је као да јој је сам случај ишао на руку. На неколико дана иза њеног обећања био је Павле Павловић у обичајено време код Стајићевих. Тамап је ушао у собу, ал Стајићка опази на њему неку промену: на његовим грудима — није било љубичице.

— Шта је то господине, зар је пролеће све своје већ свршило? — Упита она чим га је угледала.

— Како, како? Било је све што је он збуњен умео рећи.

— А камо љубичица? —

— Зар сте опазили да их немам? —

— А како ја то не би опазила? —

— Е па рећи ћу вам. Изгубио сам их.

— Шта? —

— Изгубио сам их велим; а бојим се да ћу због њих имати неприлике. Пре неки дан сам их само незгодно приденуо, па су ми случајно с груди спале, те сам их морао поново придевати; па и онда ми се десило нешто неповољно, а сад, сад ће бити и горе.

— Идите молим вас, ко би још у тако што веровао.

— Ја; јер имам узрока за то.

— Ал реците ми молим вас, — усуди се сад Стајићка рећи — зашто се ви не китите и другим цвећем, већ само љубичицама? —

Он скочи са столице на којој је седео као да је младић од двадесет година. — Ко се усудио да то кроз ваша уста пита?

— Рече оштро, а она види како га скупо стаје што мора гњев да савлада.

— То питам ја, — рече она смело, — зар би се други смео усудити?

— Не би, не би, имате право дете моје, не замерите ми што сам мало пре — ал шта сам ја управо учинио? Ништа. Хм, је л' те ништа?, Изустити, на поче у забуну сад ово сад оно дугме на капуту чупкати.

Ништа, доиста ништа, што би вам ја замерила. — Прихвати она благо.

— И ви би баш волели знати, зашто ја водем љубичице?

— Да. — Беше њен кратки одговор.

— Е добро. Оно, што још ником нисам реко, рећи ћу вама. Ходите ближе, са свим ближе, ево овде крај мене, па ћете чути.

Она принесе своју столицу тик уз њега и седе, радујући се, што ће јој се да внашња жеља испунити.

Ево шта јој је приповедао: Рано сам остао без родитеља, те је од мене било оно, што су моји тугори хтели: Пробали су са мном сад ово, сад оно; најпосле одлучише да свршим трговачку школу у З. па да ми онда предаду земљу, која ми је по наслеђу припадала, мислећи зар да ћу радећи је, моћи трговати са житом. Како сам био међу друговима најстарији, а телесно најснажнији, не само да су ме сви у свему слушали, него су ме се у неку руку и бојали. Ако би међу њима било какве размирице, увек би дошли мени на расправу, и усвајали би оно, што бих им ја световао. Једном реч: што сам ја казао, било је за сваког као свето.

Када сам једаред са једним својим другом ишао у школу, бејасмо некако заћутали, и тако корачасмо даље. Од једаред видим, да ми друга нема. Осврнем се да видим где је — а он застао, па купује од неког девојчета које је на роњу стојало, љубичице. Када ме је опет стигао, понуди ми љубичице да их омиришем, казујући ми како их је морао купити, јер му је исто девојче, које их је продавало ћутке пружило, а тако га молећи гледало, да јој је морао жељу испунити. Мимогред рече ми да је то девојче врло лепо, и чу-

дио се, да ја то нисам опазио. Како ја у свему томе нисам видео ништа необичнога, корачасмо ми ћутке даље.

Кад сам сутра дан опет ишао у школу, било је суђено да мени оно девојче од јуче, понуди љубичице. Упитам је пошто ће ми дати сву љубичицу, која јој је била у котарици. Она ме је с почетка, чудећи се мом захтеву чудновато гледала, ал најпосле се погодисмо. Ја развијем новине које сам случајно при руци имао, и сложих у њих свој мирисави пазар.

Док сам био уз њу, имао сам кад да је посматрам, ал и да јој се дивим; и могу вам рећи, ја ни пре, ни после нисам видео лепша ни милија створа. Било јој је тек петнајст година, а све, све што је било на њој, беше савршено лепо. Глава јој је била така, да би је и највећи уметник са задовољством у камен резао. А очи? Толико жара, толико топлине па и опет толико блакости, не видех ни у чијим, само у њеним црним очима. И нехотице сам цео дан само на њу мислио, а једва сам чекао опет да је видим.

Када сам је сутра дан опет угледао, упустио сам се с њом у разговор, и том приликом сам дознао све што сам дознати хтео. Звала се Јела, а била је кћи неког малог чиновника из Н. Но како је рано остала без родитеља, довела је нека стара рођака издаље себи у З. и она се о њој бринула. Док је трајало оно мало готовине, која јој је иза родитеља заостала, било је како тако, ал касније је поче њена помајка толико кињити и мучити, да је већ много пута хтела од ње побећи ма куда у свет, не би ли се како год својим радом могла захрањивати. Са овом мисли, рече, бави се у последње време више него икада до сад што је, јер сад јој помајка ускраћује и одело, а пре неки дан јој је претила да ће је и главу морити. Када је у питах зашто сама што не зарађује, рече ми да помаже помајци прати чипке, огрлице, и друго финије рубље, али да јој сву зараду помајка одузима и на своју корист употреби. Хтела је већ много пута да се понуди којој шваљи са помагачицу, ал и то јој је помајка забранила, јер је на њеним рукама била сва кућа. Она је,

вели, од кад се зна, по цео дан код куће, само с пролећа изјутра сме излазити, а и то с тога, да продаје љубичицу, које је у врту помајке јој ванредно много, но за коју јој мора полагати рачуна; а тешко њој ако се после осам часова не врати кући.

Замолих је да ме сутра на истом месту дочека, и рекох јој да ћу сваки пут од ње сву љубичицу коју буде за продају износила ја одкупити. Тако је то трајало готово четрнајст дана. Када ми је опет једног дана пружила љубичицу, рече ми да ће сутра донети последње љубичице, јер их више већ нема. Мене нешто текну у срце, и од тог тренутка знао сам, да ми то девојче много вреди.

Кад сам је сутра дан угледао био сам са својом намером на чисто: Замолим је да ме одведе својој помајци, која је била удовица неког сиромашног кројача, и да нас остави на само. Како је била педеља, те није било школе, могао сам с овом женом разговарати до миле воље. Још одма на почетку замолим је да на Јелу боље пази, и да је боље негује; а ја ћу јој за то сваког месеца по нешто платити, па моја ће брига бити, и да је мало боље заоделем. Она се с почетка у чуду није умела да нађе, ал кад јој ја почех доказивати, да сам бајаги неки јелин рођак, и да све то што ја чиним због других наших рођака, мора остати највећа тајна, изгледало јој је све то као нешто са свим природно, и она мој предлог прими.

Све ово није ми било тешко учинити; прво с тога, што сам ја за себе погодио за мању наплату стан и храну, а друго, што су ми татори били врло издашни.

Да ја све то нисам чинио без стварна плана, ви сте без сумње већ погодили. Јест, ја сам знао да ћу за кратко време бити сам свој господар, а дотле ће и Јела бити мало старија, па онда ће бити моја, онда мора бити моја, јер ја сам је заволео до лудила.

Пролазио је дан за даном. Ја сам свршио испите, а и Јела се под мојим над-

зором по нечем научила, јер сам је ја сваки дан учио.

Када сам се први пут састао са својим таторима, и моју им намеру саопштио, беху као ван себе. С почетка се томе најстрожије одупираше; тада ме почеше световати и благим начином ме одвраћати; ал кад видеше, да сам ја у погледу моје женидбе гвоздене воље, најпосле попустише, и ми се сложисмо у томе, да ја са венчањем још годину дана причекам.

Ја сам на то пристао, јер они ми дозволише да Јели и помајци јој смем узети лепши стан, и да се смем за њих бринути.

Чудићете се можда што је Јела пристала да пође за мене, ружна човека; и мислићете можда на то је пристала из захвале, што сам јој био добротвор? Ал није тако. Јела је мене волела; и то волела онако, као што сам ја желео, то сам јој сваки дан могао са очију читати.

Ваљало је да до венчања нам добројимо четир месеца, када сам ја послом некуд морао на пут, где сам се имао бавити неких четрнаест дана. Но на осам дана по мом одласку, добијем од јелине помајке брзојав, да се Јела разболела и жели ме видети. Јавим јој одмах да зове лечника за кога сам знао да је савестан и вешт, и да долазим.

Па онда — ех, опростите, ал ово што сад још имам рећи и данас ме још потреса, па зато ћу брзо свршити. Јела је боловала од запалења плућа и — ја сам је изгубио. Да, да, гледајте ме; изгубио сам је, њу, коју сам тако волео; па сам ево и остао жив и остарио, али сам с њом сахранио све. Од оног дана, када сам њу последњи пут видео, почео сам живити другим животом. С почетка сам ја бегао од људи, а сад људи бегају од мене. Ал нека, бар смо се изравнали. Сад немам ништа више да вам кажем, само вас молим, да ово што сте сад чули, приповедате другима тек онда, кад мене више не буде. —

И она му је жељу испунила.

ЧИТУЉА.

Ана Дунђерска ћерка удове Јулке Дунђерске, која се ове јесени преселила из Сентомаша у Нови Сад, преминула је у цвету младости своје у 22. години живота 21. децембра 1891. г. Њен прерани свршетак растужио је све познанике и пријатеље. Лака јој црна земља била!

Ника Јовановић. Црни лист долети нам из В. Кикинде баш на св. Стевана и објави, да је тамо преминуо, после кратког боловања први дан божића у својој 56. години живота Ника Јовановић приседник кр. суда у миру бивши конзисторијални бележник епархије темишварске, сенатор негдашњег вел. кикиндског диштрикта, бивши председник срп. правосл. цркв. општине в. кикиндске, старатељ школки, члан „Матице Српске“, члан срп. нар. позоришта и т. д. Ника Јовановић је један од оних Срба чиновника који су са свога челичиог карактера и народносног поноса у доцније доба размештени били по најудаљенијим крајевима Угарске. Беше један од најрежнијих подупирача српске народне наставе у своме месту; потпомагао је богато српску књижевност, јер у њега се могу наћи сва боља српска дела. Суделовао је при стварању вел. кикиндске добротворне задруге и био јој је две године перовођа. У опште, одличан родољуб, поштен карактер, љубљен и поштован син свога народа. Лака ти била црна земља драги наш Нико! Вечан ти спомен!

ОДГОВОРИ.

Гд. Ст. Ж. Ст. Бечеј. Примео сам рукописе и употребићу их, хвала ти!

Јели, Вуковар. Не ваља баш тако претеринати у хвали појединих личности, кад нема уједно и дела ту, јер ће се тако свет размазати, па како ће те онда корети, ако поцусте у одушевљењу? За то изостављамо допис. Најпосле, валда је време да се прикажете својим правим именом; јер иначе не можемо Вас примати у круг сарадника. Овакав је књижевни адет.

С овим бројем ступамо у VII. годину нашег живота. За ово време од 6 година дана стекли смо искуство, да у нашем народу с ове и с оне стране Саве — не рачунају Србију, која има свога женског органа „Домаћицу“ — има једва 700 Српкиња, које се интересују за народне јавне ствари, које осећају женског поноса у себи и које теже, да се у својој књижи, у своме духу даље изражавају, јер за сво време од 6 година није укупан број претплатника достигао цифру од 800 из крајева Аустро-Угарске, Босне и Херцеговине, где живе преко два милијуна српских душа и где је, с изузетком Босне и Херцеговине, понајјача интелигенција народна.

Шта је томе узрок?

Ми држимо, да је криво и неродољубиво, образовање нашег женског света с ове стране,

јер су већином добиле васпитног шифа по туђим заводима и кластерима, друкшије не можемо да судимо. Ето, ми имамо и у најмањем месту по 2—3 Српкиње вичне књижи, а по варошима их имамо на стотине, које ваљало да разбирају, ако ништа друго, а оно бар, шта им вредне и родољубиве сестре другарице чине и делају у својим задругама, или које би свога српског поноса ради ваљало да држе тај једини с ове стране српски женски лист; та, врага, баце такве домаћице годишње десетинама на туђу књижевност, а стотинама на друге непотребне и луксузне ствари, а неће да жртвују једну форинту годишње на срп. женски лист! Где је дакле ту српски понос?!

Ми смо за то и ставили тако малену цену листу, која се ни код великих народа не може наћи, што смо рачунали, да ће се од пуног милијона Српкиња наших с ове стране, стећи око овог подухећа бар хиљадити део, т. ј. да ће их бити хиљада претплатника, па ни то нисмо постигли за свих минулих 6 година. То нам је и жао и срамота; јер лист се не може дизати и усавршавати с таквом потпором, која једва покрије потребне трошкове око штампе, поштарине, администрије и експедиције, а за сараднике и уредника, тек ако преостане у чисто годишње 150—200 фор. Кад се одрачуна ту још оно, што се скупљачима и књижарама као рабат даје, и оно, што сваке године по 30—40 ф. пропадне на дугу, онда не остаје за раденике никад више од 100—150 ф. годишње за њихов труд; а зна се, да један човек не може све то савладати, и све писати и да се данас не може тражити и изискивати ни од кога, да ради бадава.

За то се и опет обраћамо на наше Српкиње, да се оне заузму за скупљање претплатника у своме кругу и молимо најучтивије наше дојакосиње претплатнице, да овај наш и њихов лист препоруче својој околини при састанцима. Ово се сестре, Вас ради и вапе славе и покрећуло, како да се и ви Српкиње можете подичити пред страним светом, да сте толико у култури ојачале, да имате и свој орган, кроз који се разговарате, упознајете и којим пратите културни и хумани напредак свога народа и човечанства.

Дед, покажите, селе, на делу, да имате српског поноса и да се интересујете за благо и напредак свога милог народа!

Цена је листу означена у оглавлју, а лист ће и даље, као што смо у последњем броју од прошле године означили, излазити, на овако великом табаку, једанпут месечно.

Овај 1. број шаљемо свим дојакосињим претплатницама и молимо их, да нам одмах врате, ако не мисле даље држати, аке мисле држати, молимо, да нам пошаљу претплату до 20. фебруара о. г. како би се знали равнати са штампом 2. броја.

У Новом Саду 1. јануара 1892.

Уредништво.